

УДК 343.41:061.1ЄС

Досвід ЄС у сфері боротьби з насильством стосовно жінок (за результатами загальноєвропейського опитування)

О.М. РУДІК

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Дніпропетровськ, Україна, E-mail: anrudik@ukr.net

Авторське резюме

У статті розглядається досвід ЄС у сфері боротьби з насильством стосовно жінок, зокрема шляхом забезпечення виробників політики комплексними даними про масштаб, природу і характер цієї проблеми за допомогою організації і проведення соціологічних досліджень. Аналізуються результати першого в ЄС соціологічного опитування щодо насильства стосовно жінок, проведеного Європейським агентством з основоположних прав у 2012 р. Під час інтерв'ю жінок просили надати інформацію про їхній особистий досвід стосовно різних форм насильства, про те, як часто вони зазнавали певного виду насильства, щодо впливу насильства на їх життя і його наслідки. Результати опитування можуть бути розглянуті поряд з існуючими даними і прогалинами у знаннях про насильство стосовно жінок на рівні ЄС та держав-членів, а також використані під час розроблення окремих напрямів публічної політики і відповідних практичних заходів для боротьби з порушенням прав людини.

Ключові слова: права людини, гендерна політика, гендерна рівність, насильство стосовно жінок, європейський досвід, соціологічне опитування.

EU experience on combating violence against women (on the basis of EU-wide survey findings)

O.M. RUDIK

Dnipropetrovsk regional institute of public administration of National
academy for public administration under the President of Ukraine,
Dnipropetrovsk, Ukraine, E-mail: anrudik@ukr.net

Abstract

This paper explores of the EU experience on combating violence against women, in particular by providing policy-makers with comprehensive data on the scope, nature and character of this problem through organizing and conducting of special survey. Author analyses the findings of the first EU-wide survey on violence against women conducted by the European Union Agency for Fundamental Rights in 1992. Women were asked to provide information about their personal experience of various forms of violence, how often they have experienced certain types of violence, and what consequences violence has had on their lives. The results from the survey interviews can be looked at alongside existing data and gaps in knowledge on violence against women at EU and Member State level, and is ready to be used in the development of policies and action on the ground to combat this human rights violation.

Keywords: human rights, gender politics, gender equality, violence against women, European experience, survey.

Постановка проблеми. Насильство стосовно жінок охоплює злочини, які зачіпають жінок непропорційно, наприклад, сексуальне насильство, зґвалтування і насильство в сім'ї. Такі злочини порушують основоположні права жінок

щодо гідності та рівності. Насильство стосовно жінок негативно впливає не лише на самі жертви, а й на їхні сім'ї, друзів і суспільство в цілому. Це вимагає критичного погляду на те, як суспільство і держава реагують на такий

© О.М. Рудік, 2014

стан речей. У цьому зв'язку заходи щодо боротьби та запобігання насильства стосовно жінок здійснюються в ЄС як на європейському, так і на національному рівнях. Одним із шляхів вирішення проблеми насильства стосовно жінок в ЄС є забезпечення виробників політики вичерпними порівняними даними щодо масштабу та природи проблеми шляхом організації та проведення прикладних соціологічних досліджень, зокрема опитувань.

Проблема насильства стосовно жінок є не менш актуальною й для українського суспільства. В Україні прийнято відповідне законодавство та визначені органи й установи, на які покладається здійснення заходів щодо попередження насильства стосовно жінок, однак національна гендерна статистика все ще свідчить про гостроту і масштабність проблеми. З огляду на це вивчення кращого європейського досвіду вирішення зазначеної проблеми та його врахування під час вироблення та імплементації національної політики забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, дасть можливість Україні суттєво підвищити ефективність реалізації політики подолання гендерної нерівності, сприятиме утвердженню європейських цінностей в усіх сферах суспільного життя, наблизить нашу державу до виконання Цілей Розвитку Тисячоліття, зокрема цілі 3 «Заохочення гендерної рівності і розширення прав і можливостей жінок».

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематика боротьби з насильством стосовно жінок постійно перебуває у сфері наукових інтересів зарубіжних, зокрема європейських дослідників. Серед них можна виділити праці С. Велдон, М. Ейттан, К. Гарсія-Морено, М. Петцольда, С. Монтойя та інших науковців. Суттєвий внесок у дослідження роблять аналітичні підрозділи Європейської Комісії та інших інститутів ЄС, Європейське агентство основоположних прав, Європейський інститут з питань гендерної рівності та європейські аналітичні центри. У працях В.М. Бондаровської, О.О. Кочеміровської, Г.М. Лактіонової, Ю.В. Онишко, Г.О. Христової,

М. Мінца, А.М. Фесенка, О.Д. Коломійця та інших українських науковців досліджувались стан системи попередження насильства в сім'ї в Україні, її правові, соціальні, психологічні та медичні аспекти, а також світовий досвід протидії насильству в сім'ї.

Метою дослідження є вивчення досвіду ЄС у сфері боротьби з насильством стосовно жінок, зокрема шляхом забезпечення виробників політики комплексними даними про масштаб, природу і характер цієї проблеми за допомогою організації і проведення соціологічних досліджень.

Виклад основного матеріалу. На європейському рівні правовим підґрунтям заходів боротьби з насильством стосовно жінок є Директива Європейського Парламенту та Ради ЄС «Щодо встановлення мінімальних стандартів щодо прав, захисту та підтримки жертв злочинів» (2012/29/EU) і Конвенція Ради Європи «Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами» (Стамбульська конвенція). Прийнята 25 жовтня 2012 р. директива ЄС містить спеціальні положення стосовно жертв гендерного насильства, сексуального насильства і жертв насильства в близьких стосунках (держави-члени мають привести національне законодавство у відповідність до вимог директиви до 15 листопада 2015 р.). Стамбульська конвенція, яку Рада Європи прийняла у 2011 р., є першим юридично зобов'язальним регіональним документом в Європі, в якому всебічно розглядаються різні форми насильства щодо жінок, такі як психологічне насильство, переслідування, фізичне насильство, сексуальне насильство і сексуальні домагання. Конвенція має набути чинності після того, як її ратифікують 10 країн, у тому числі 8 країн-членів Ради Європи (станом на 3 квітня 2014 р. Конвенцію ратифікували 8 країн-членів [1]). Враховуючи значний негативний вплив насильства стосовно жінок, в ЄС дійшли згоди, що надалі неприпустимою є ситуація, за якої виробники політики і практики в багатьох державах-членах ЄС все ще стикаються з відсутністю

комплексних даних про масштаб, природу і характер цієї проблеми. Оскільки більшість жінок з різних причин не повідомляють про випадки насильства стосовно них, офіційною статистикою кримінального правосуддя фіксується лише незначна частка випадків такого насильства. У результаті політика та практичні заходи, спрямовані на боротьбу з насильством стосовно жінок, не завжди спираються на міцну доказову базу. Хоч деякі держави-члени ЄС і дослідницькі установи проводять опитування та інші дослідження щодо насильства стосовно жінок, на рівні ЄС бракує всеосяжних і порівнянних даних у цій сфері.

У відповідь на нагальну потребу в порівняльних даних про насильство стосовно жінок, а також на запит Європейського Парламенту [3], який підтвердила Рада ЄС у своїх висновках щодо викорінення насильства стосовно жінок в ЄС [2], Європейське агентство основоположних прав – FRA (децентралізоване агентство ЄС, яке розташоване у Відні, Австрія) організувало і провело у 2012 р. перше в ЄС і наймасштабніше у світі (у всіх 28 державах-членах) соціологічне опитування «Насильство стосовно жінок». Програма опитування була розроблена за участю наукових експертів та представників громадянського суспільства, що працюють у сфері боротьби з насильством стосовно жінок. За контрактом з FRA польові дослідження з березня по вересень 2012 р. були проведені консорціумом виконавців (після всебічного тестування методики та інструментарію опитування в шести державах-членах у 2011 р.).

До сформованого за результатами відкритого тендеру консорціуму увійшли британська організація з аналізу ринку Ipsos MORI, Європейський інститут з питань попередження злочинності та кримінального правосуддя, афілійований з ООН та Міжрегіональним науково-дослідним інститутом ООН з питань злочинності та правосуддя (UNICRI). Ipsos MORI визначила в кожній державі-члені організацію для проведення інтерв'ювання. Загалом було опитано понад 42 тис. жінок віком від 18 до 74 років (1,5 тис. у кожній державі-чле-

ні, за винятком Люксембурга, де опитали 900 респондентів). Нижня вікова межа респондента становила 18 років у зв'язку із делікатним характером обстеження і обмеженнями в деяких державах-членах на інтерв'ювання жінок у віці до 18 років без згоди батьків. У кожній державі-члені опитування проводилось на основі національної репрезентативної вибірки жінок. Люди, які були в довільному порядку вибрані для інтерв'ювання, не могли запропонувати замість себе когось іншого.

Стандартизоване інтерв'ю містило питання щодо фізичного, сексуального та психологічного насильства, віктимізації дітей, сексуальних домагань і переслідувань (у тому числі за допомогою нових медіа, таких як Інтернет). Жінок просили надати інформацію про їхній особистий досвід стосовно різних форм насильства, про те, як часто вони зазнавали певного виду насильства, щодо впливу насильства на їх життя, його наслідки. Під час опитування також збирали інформацію про причини, з яких жертви насильства звертаються або не звертаються в поліцію, про використання жінками інших служб, які можуть надавати допомогу жертвам. Тривалість інтерв'ю значною мірою залежала від життєвого досвіду респондентів (наприклад, інтерв'ювання жінок, які часто зазнавали насильства, тривало довше за планових 50 хв). Інтерв'ювання проводилось на умовах анонімності і конфіденційності, віч-на-віч у зручному місці й лише професійними інтерв'юерами жіночої статі.

Звіт за результатами опитування був оприлюднений FRA на конференції «Насильство стосовно жінок в ЄС: знущання вдома, на роботі, на людях та он-лайн» (5 березня 2014 р., Брюссель, Бельгія). Результати дослідження засвідчили, що насильство стосовно жінок є широкомасштабним, але майже повсюдно погано висвітленим порушенням прав людини на всій території ЄС. Ось деякі з ключових результатів опитування:

- 33 % жінок (відповідає 62 млн. жінок¹) зазнали фізичного та/або сексуального насильства, починаючи з 15 років;
- 22 % зазнавали фізичного та/або

сексуального насильства з боку партнера;

– 5 % усіх жінок були зґвалтовані; майже кожна десята жінка, яка зазнавала сексуального насильства від людини, яка не була її партнером, свідчила про те, що злочинців було два й більше;

– 43 % опитаних зазнали однієї з форм психологічного насильства з боку існуючого або попереднього партнера (наприклад, публічне приниження, заборона виходити з помешкання або закриття в ньому на замок, примушення до перегляду порнографії, загроза насильства);

– 33 % мають дитячі переживання фізичного або сексуального насильства з боку дорослого, 12 % з них у дитинстві зазнавали сексуального насильства, з яких половина була з боку незнайомих їм чоловіків. Ці форми жорстокого поводження пов'язані, як правило, з дорослими, які демонструють свої геніталії або торкаються статевих органів або грудей дитини;

– 18 % жінок зазнали переслідування², починаючи з 15 років, і 5 % протягом 12 місяців до інтерв'ю (відповідає 9 млн. жінок); 21 % жінок, які зазнали переслідування, сказали, що ця форма домагання та залякування тривала протягом двох років;

– 11 % жінок зазнали недоречних загравань у соціальних мережах або отримали електронні листи, текстові повідомлення (СМС) відверто сексуального змісту; жертвами такого кібердомагання стали 20 % молодих жінок віком від 18 до 29 років;

– 55 % жінок зазнали певних форм сексуального домагання, 32% всіх жертв сексуальних домагань зазначили, що злочинцем був начальник, колега чи клієнт;

– 67 % опитаних не повідомляли про найбільш серйозні випадки насильства з боку партнера в поліцію або будь-яку іншу організацію [6].

Цікавими є результати опитування в кожній державі-члені. Так, показник кількості жінок, які зазнали фізичного та/або сексуального насильства з боку попереднього партнера, коливається від 15 % в Австрії до 38 % в Латвії та Бол-

гарії (в середньому по ЄС – 26 %) [7, р. 28–29]. Показник кількості жінок, які зазнали переслідування, починаючи з 15 років, коливається від 8 % в Латвії та Румунії до 33% у Швеції (в середньому по ЄС – 18 %) [7, р. 83–84]. Частка жінок, які зазнали сексуального домагання (11 характерних форм³), починаючи з 15 років, коливається від 81% у Швеції до 24% у Болгарії (в середньому по ЄС – 55 %) [7, р. 99].

Офіційні дані щодо рівня злочинності показують суттєві відмінності між країнами в рівнях загального насильства, у тому числі в рівні насильства стосовно жінок. Загальні дані обстеження рівня злочинності, а також спеціальні дослідження рівня насильства стосовно жінок завжди показують відмінності між країнами в показниках насильства. З іншого боку, відмінності між країнами та всередині них у показниках насильства стосовно жінок також спостерігаються й за результатами інших досліджень. Так, результати опитування FRA свідчать про менший рівень коливання показників сімейного насильства між державами-членами ЄС, ніж рівень, зафіксований між десятима країнами за результатами дослідження Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВОЗ) щодо здоров'я жінок та насильства в сім'ї (дані зібрані в 2000–2003 рр.). Менший рівень коливання показників поширеності зґвалтувань між державами-членами ЄС, ніж між штатами США, також зафіксований у результаті порівняння результатів опитування FRA та проведеного в США опитування щодо насильства з боку інтимного партнера та сексуального насильства, яке охопило всі 50 штатів (дані зібрані в 2010 р.) [5]. Результати опитування FRA також у цілому відповідають результатам національних обстежень з питань насильства стосовно жінок, проведених у державах-членах ЄС.

Відмінності між державами-членами у показниках масштабів насильства, виявлені за результатами опитування FRA, слід розглядати у зв'язку із низкою факторів. У звіті FRA зазначається, що факторами, які слід брати до уваги, аналізуючи відмінності між країнами, а

також фактичні відмінності в показниках віктимізації, є:

1. Рівень культурної прийнятності обговорення з іншими людьми проблеми насильства стосовно жінок, у тому числі з інтерв'юерами. У ряді держав-членів ЄС дослідження виявило кореляцію між низькими показниками насильства стосовно жінок та низьким рівнем обізнаності респондентів про сімейне насильство, якого зазнали інші люди, такі як друзі або сім'ї. Результати спеціального обстеження Єврбарометра (2010 р.) щодо сімейного насильства стосовно жінок (опитано репрезентативну вибірку жінок і чоловіків у 27 державах-членах ЄС) свідчать, що: 3 % респондентів обох статей у Болгарії (країна з найнижчим рівнем прийнятності, згідно з опитуванням FRA) дізнались про насильство в сім'ї від членів своєї родини, порівняно з 32 % респондентів у Швеції (країна з найвищим рівнем прийнятності, згідно з опитуванням FRA); 33 % респондентів обох статей в Болгарії заявили, що вони дізнались про насильство в сім'ї від друзів, тоді як у Швеції про це заявили 47 % респондентів; 6 % респондентів обох статей у Болгарії дізнались про насильство в сім'ї від колег або внаслідок інших контактів на своєму робочому місці, а в Швеції – 43 %. Вищенаведені дані можна пояснити по-різному: або тим, що загальний рівень насильства в сім'ї є значно нижчий у Болгарії, ніж у Швеції, або тим, що в Болгарії тема насильства стосовно жінок є приватною для сімейного кола та колег по роботі. У зв'язку із цим у звіті робиться припущення, що в Болгарії, наприклад, не прийнято говорити про насильство стосовно жінок як за певних умов, так і з певними людьми, у тому числі з інтерв'юером, який прийшов до респондента лише для того, щоб провести опитування.

2. Рівень гендерної рівності. Утвердження гендерної рівності сприяє більш високому рівню оприлюднення фактів про насильство стосовно жінок. Зростання рівності між статями в державах-членах відображається в більшій інформованості про насильство стосовно жінок на різних рівнях суспільства, у

тому числі в засобах масової інформації. Це часто супроводжується поліпшенням механізмів заохочення і полегшення повідомлень про інциденти, пов'язані з насильством. Це може означати також, що все більше жінок готові заявляти про випадки насильства в поліцію та під час соціологічних опитувань, оскільки суспільство і громадська думка є готовими до цього.

3. Моделі зайнятості (робота за межами дому), соціалізації і способу життя (знайомство, побудова близьких відносин тощо). Жінки наражаються на фактори ризику насильства, особливо перебуваючи за межами дому. Іншим можливим поясненням насильства стосовно жінок є, те що вони наражаються на різні фактори ризику. Наприклад, молоді люди наражаються на більш високий рівень віктимізації, що є правильним для всіх обстежених країн. Однак деякі результати опитування слід розглядати поряд з іншими даними, отриманими на рівні держав-членів, з урахуванням факторів, що можуть вплинути на ризик віктимізації, такими як структура зайнятості жінок. Наприклад, чим більше в державі-члені жінок, які працюють, тим вищий ризик, що вони можуть зазнати сексуальних домагань на робочому місці. У зв'язку із цим дослідження показало, що жінки, які працюють на управлінських та вищих керівних посадах, більше наражаються на ризик сексуального домагання, ніж жінки з інших професійних груп. Водночас у звіті робиться припущення, що в міру утвердження гендерної рівності жінки починають активно оскаржувати традиційні гендерні ролі (наприклад, виходять з дому пізно ввечері для спілкування в неформальній обстановці, влаштовуються на роботу і працюють нарівні з чоловіками, не підтримують насильницьких, образливих взаємовідносин), що збільшує ризик насильства стосовно них.

4. Відмінності між державами-членами в загальних рівнях насильницьких злочинів. Різні рівні насильства стосовно жінок можна частково пояснити загальним рівнем насильницьких злочинів у конкретній країні. У свою чергу, за-

гальні рівні насильницьких злочинів мають бути розглянуті поряд з можливими пояснювальними факторами, такими як рівень урбанізації в країні або частка молодих людей (зокрема, молодих чоловіків) у населенні. У звіті зазначається, що ці фактори, як правило, призводять до зростання рівня злочинності; в міських районах скоюється більше злочинів, ніж у сільських, а значна частина злочинів, зокрема насильницьких, скоюється, як правило, молодими людьми. Результати проведеного у 2005 р. Європейського дослідження проблем злочинності та безпеки (охопило різні види злочинів з розділенням за статтю) вказали на існування загального взаємозв'язку між рівнями урбанізації та злочинності: більш урбанізовані країни, як правило, мають більш високий рівень злочинності. Урахування рівня урбанізації дійсно може певною мірою допомогти пояснити масштаби злочинності, але меншою мірою здатне пояснити відмінності в злочинах у приватній сфері, зокрема сімейне насильство. Офіційна кримінальна статистика та результати опитувань стосовно віктимізації свідчать, що останніми роками частка насильницьких злочинів у ЄС має загальну тенденцію до зменшення, однак на рівні держав-членів спостерігаються певні відмінності. Так, за даними Євростату у 2003–2009 рр. частка насильницьких злочинів зросла на Кіпрі, в Данії, Люксембурзі, Греції та Швеції.

5. Культура споживання алкогольних напоїв у державах-членах. Споживання правопорушниками алкоголю часто розглядають як один із чинників насильства стосовно жінок, особливо у взаєминах між статевими партнерами. Однак на рівні конкретної держави-члена до будь-якого пояснення, яке пов'язує загальний рівень споживання алкоголю і рівень насильства стосовно жінок, слід ставитись обережно. Такі фактори, як періодичність пияцтва, а не обсяг споживаного алкоголю в країні разом з даними щодо обставин, за яких споживаються алкогольні напої (під час їжі або при нагоді), слід розглядати в поєднанні з іншими факторами (наприклад, схильність окремої

особи до насильства) під час вивчення взаємозв'язку між насильством стосовно жінок та характером споживання алкоголю в державах-членах ЄС. Опитування дійсно виявило певний зв'язок між зловживанням алкоголем і сімейним насильством, але у звіті наголошується на необхідності подальшого аналізу для кращого розуміння взаємозв'язку між алкоголем та іншими факторами, які сприяють насильству [7, р. 24–26].

У FRA зазначають, що ці та інші фактори потребують подальшого дослідження під час аналізу результатів обстеження на рівні окремих держав-членів.

Спираючись на результати опитування, FRA сформулювало ряд висновків та рекомендацій, адресованих як інститутам ЄС, так і урядам держав-членів:

1. Для вирішення ключових проблемних питань, що впливають із життєвого досвіду жінок, які стали жертвами насильства, майбутні стратегії ЄС з питань рівності між жінками і чоловіками мають спиратися на результати дослідження FRA. Прикладами можуть бути нові або щойно виявлені форми насильства стосовно жінок, такі як переслідування або знущання за допомогою нових технологій, а також аспекти насильства, щодо яких жінки рідко звертаються в поліцію та організації, що надають допомогу жертвам.

2. Враховуючи виявлені за результатами опитування масштаби насильства стосовно жінок, діяльність ЄС у сфері боротьби із злочинністю та кримінальною віктимізацією в період після завершення дії Стокгольмської програми (визначила порядок денний законодавчих та функціональних дій ЄС у сфері свободи, безпеки та правосуддя на період 2010 – 2014 рр.) має виходити з того, що насильство стосовно жінок є порушенням основоположних прав людини.

3. У межах контролю за станом імплементації Директиви ЄС від 25 жовтня 2012 р. Європейська Комісія має оцінювати також міру відповідності цього правового акта практичним потребам і правам жінок, які стали жертвами насильства.

4. ЄС має вивчити можливість приєднання до Стамбульської конвенції Ради

Європи, яка на даний час є найбільш повним регіональним документом з питань боротьби з насильством стосовно жінок. FRA також підтримує ратифікацію Конвенції державами-членами ЄС.

5. ЄС та державам-членам рекомендується розробити конкретні національні плани дій з проблеми насильства стосовно жінок, які мають спиратися на результати опитування в разі відсутності аналогічних даних на національному рівні. До розроблення планів дій можуть бути залучені організації громадянського суспільства, які працюють з жінками – жертвами насильства, що дозволить забезпечити практичну спрямованість запланованих заходів.

6. Політика ЄС у галузі зайнятості, освіти, здоров'я та інформаційно-комунікаційних технологій має розроблятися та імплементуватися з урахуванням результатів опитування. Очікується, що на рівні держав-членів у цих сферах прийматимуться національні плани дій та здійснюватимуться конкретні спеціальні заходи.

7. ЄС має забезпечити, щоб механізми фінансування програми DAPHNE (спеціальна програма, яка є частиною загальної програми ЄС «Основоположні права та правосуддя») та інших програм, які сприяють захисту дітей, молоді та жінок від усіх форм насильства, могли бути використані для подальшої підтримки досліджень і діяльності організацій громадянського суспільства у сфері боротьби з насильством стосовно жінок. Так, необхідно фінансувати заходи щодо надання цільової підтримки жінкам, які стали жертвами насильства.

8. На рівні ЄС та держав-членів слід активізувати підхід, орієнтований на жертви насильства та їх права. Останніми роками в ряді держав-членів з'явилися позитивні приклади визнання фактів сімейного насильства або насильства з боку статевого партнера не приватною справою, а предметом для державного втручання.

9. ЄС і держави-члени мають регулярно збирати дані щодо різних форм насильства стосовно жінок, що забезпечить надання фактів для розроблення або коригування певних напрямів по-

літики та здійснення конкретних заходів. Цей процес може бути підтриманий Євростатом та його відповідними експертними групами і використаний для надання даних спеціальним моніторинговим органам ООН і Ради Європи, а також Європейському інституту з питань гендерної рівності.

10. Політика та національні плани дій у сфері боротьби з насильством стосовно жінок мають бути розроблені на рівні ЄС та держав-членів на основі фактів, отриманих безпосередньо від постраждалих від насильства жінок. Дані про пережите жінками насильство мають бути зібрані на додаток до існуючих даних адміністративного та кримінального правосуддя, які не охоплюють більшість незареєстрованих випадків віктимізації. З метою отримання інформації про масштаб і природу насильства стосовно жінок ЄС і держави-члени мають сприяти проведенню соціологічних досліджень та фінансувати їх. Ці дослідження можна повторювати кожні декілька років, для того щоб виміряти зміни, які відбулися за певний відрізок часу [7, р. 167–168].

У звіті зазначається, що результати опитування можуть бути розглянуті поряд з існуючими даними і прогалинами у знаннях про насильство стосовно жінок на рівні ЄС та держав-членів, а також використані під час розроблення окремих напрямів публічної політики і відповідних практичних заходів для боротьби з порушенням прав людини.

Висновки. Таким чином, досвід ЄС у сфері боротьби з насильством стосовно жінок свідчить про те, що, незважаючи на наявність відповідної європейської та національної нормативно-правової бази, а також урядових програм, ця проблема все ще залишається надзвичайно гострою.

Проведене в ЄС опитування допомогло з'ясувати масштаб, глибину та багатоаспектність проблеми насильства стосовно жінок, виявити його сучасні форми. Опитування також надало вагомі аргументи на користь визнання насильства стосовно жінок порушенням основоположних прав людини. Результати опитування будуть використані під час

розроблення політики у сфері захисту прав людини, гендерної та соціально-економічної політик, а також конкретних планів дій як на рівні ЄС, так і на рівні держав-членів. В Україні, де проблема насильства стосовно жінок також є дуже актуальною, слід використовувати

досвід ЄС у проведенні масштабних соціологічних досліджень, їх методології та способів організації, використанні результатів досліджень в урядовій діяльності, залученні до здійснення практичних заходів щодо протидії насильству організацій громадянського суспільства.

ПРИМІТКИ:

¹ За даними он-лайн бази даних Євростату, станом на 1 січня 2013 р. на території ЄС-28 проживало 186 590 848 жінок віком від 18 до 74 років [4].

² У межах опитування переслідування було визначено як повторювані агресивні або загрозливі дії (агресивні, загрозливі, мовчазні телефонні дзвінки; агресивні коментарі в Інтернеті; очікування біля місця проживання, роботи чи навчання без поважної причини; навмисне повсюдне слідування тощо), вчинені кілька разів однією і тією самою особою стосовно респондента.

³ Характерними формами сексуальних домагань були визначені такі небажані й образливі дії стосовно жінок: 1) торкання, обійми або поцілунки; 2) коментарі або жарти сексуального характеру; 3) недоречне запрошення на побачення; 4) нав'язливі запитання щодо приватного життя; 5) нав'язливі коментарі щодо зовнішності; 6) прискіпливе розглядання або позирання; 7) надсилання або показування сексуально відвертих малюнків, фото або подарунків; 8) непристойне оголення; 9) показування порнографічних матеріалів; 10) надсилання електронних листів або текстових повідомлень відверто сексуального змісту; 11) спроби зав'язати дружбу (загравання) в соціальних мережах або Інтернет-чатах.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Chart of signatures and ratifications of Istanbul Convention. – Access mode: <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=210&CM=1&DF=&CL=ENG>
2. Council conclusions on the Eradication of Violence Against Women in the European Union. – Access mode: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lsa/113226.pdf
3. European Parliament resolution of 25 November 2009 on the Communication from the Commission to the European Parliament and the Council – An area of freedom, security and justice serving the citizen – Stockholm programme. – Access mode: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2009-0090+0+DOC+XML+V0//EN>
4. Eurostat on-line database. – Access mode: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database
5. Violence against women: an EU-wide survey. – Access mode: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-results-factsheet>
6. Violence against women: every day and everywhere. – Access mode: <http://fra.europa.eu/en/press-release/2014/violence-against-women-every-day-and-everywhere>
7. Violence against women: an EU-wide survey. Main results report. – Access mode: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results_en.pdf

Рудік Олександр Миколайович – кандидат політичних наук, доцент
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України
Адреса: 49044, м. Дніпропетровськ, вул. Гоголя, 29
E-mail: anrudik@ukr.net

Rudik Oleksandr Mykolaiovych – PhD in political science, associate professor
Dnipropetrovsk regional institute of public administration of National academy for public administration under the President of Ukraine
Address: 29, Gogol Str., Dnipropetrovsk, 49044
E-mail: anrudik@ukr.net